

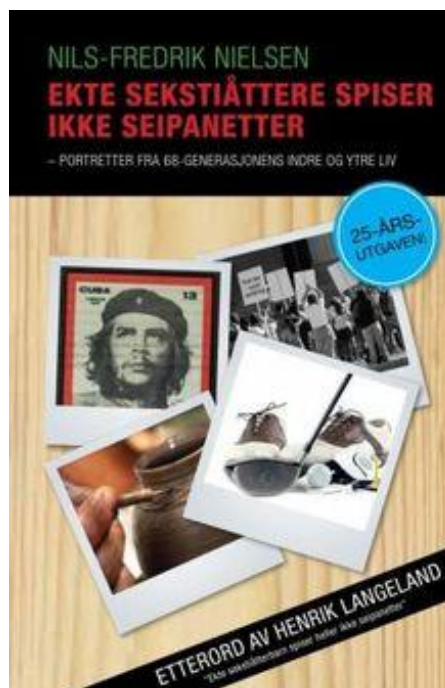
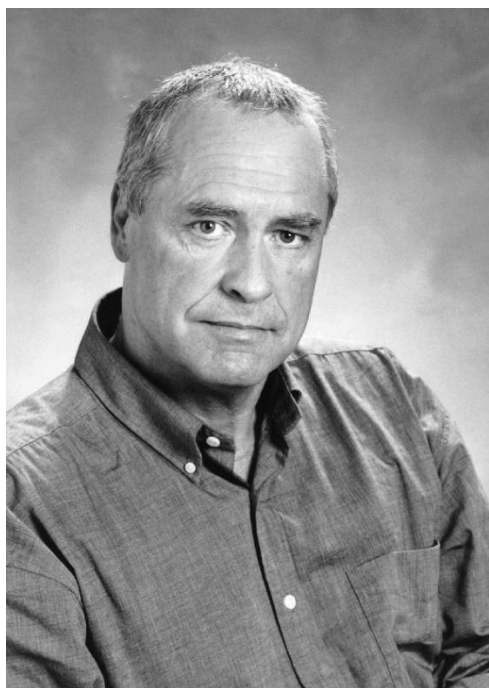
BBC 37: VI FEIRER AT GLÅMDAL- OG NES-GJENGEN HAR STÅTT PÅ I 10 ÅR

Alle vet at det er lett å starte noe. Et forbigående behov eller en plutselig innskytelse kan gi tilstrekkelig entusiasme til å stifte eller danne en bevegelse eller en forening. Noen ganger forsvinner behovet, og dermed grunnlaget for det som er satt i gang. Det er for eksempel ikke så mange lenger som aksjonerer for at hovedflyplassen skal ligge på Gardermoen, eller for den saks skyld for at Bergensbanen ikke skal gå over Hardangervidda. Det er liksom opp og avgjort. Andre ting svekkes kraftig som følge av at behovet for det avtar. Det var utvilsomt mer fres i Nei til EU-bevegelsen tidlig på 1990-tallet enn det er i dag – hvor mange går rundt med Nei til EU-merker nå om dagen? Etterspørsel etter karjoler og triller sank etter hvert som bilen tok over for hesten. Salget av barbersåpe, et produkt som jeg husker godt blant annet fra da jeg i ungdommen barberte gamle pasienter i psykiatrien, sank kraftig etter hvert som barberskum på boks ble godt og billig. I den forbindelse var det en ”framtidforsker” på 1920-tallet som uttalte at bilen bare var et blaff, men at hesten hadde kommet for å bli. Det er mulig han får rett om lang nok tid. Da har han allerede tatt feil, han som på 1950-tallet mente at på 1960-tallet ville de fleste støvsugere i verden være atomdrevne. Uansett er det mye som forsvinner, og mye av det blir aldri savnet. Det har vel ikke så mye for seg å tenke som i en av Nils-Fredrik Nielsens geniale tristesser, som lyder: ”Etter tre snøfattige vintre meldte han seg fortvilet ut av redningskorpset.” Synkende etterspørsel er bare et problem for de som ikke har noe annet å drive med.

Produkter kommer og går. Slik frigjøres krefter til å skape noe nytt og bedre. Et gammelt ord for døgenikt (av gammelt tysk ”dogen nicht”, altså ”duger ikke”) er for øvrig såpekoker. Selv er jeg imot å bruke yrker i slik nedsettende betydning. Arbeidet skjemmer ingen.

Andre ganger er det stikk motsatt – behov og etterspørsel øker. Når jeg først er inne på gamle spådommer om framtiden, så kan jeg i den forbindelse minne om ingeniøren som i 1895 mente at fly som hadde større egenvekt enn luft, umulig kunne komme opp i luften. IBM-direktøren anslo i 1943 at behovet for datamaskiner på verdensmarkedet var ca. fem. I

Sosiologen Niels-Fredrik Nielsen (1945–2005), kjent for sine tristesser, eller pessogrammer, og satireboken "Ekte sekstiåttre spiser ikke seipanetter", en flott studie i selvhøytidelighet.

1977 uttalte en datadirektør at ingen ville ønske å ha en datamaskin i sitt eget hjem. Like etter krigen var det en ledende psykiater i Oslo som mente at det var behov for psykologer, eller rettere sagt *psykolog*, i oslopspsykiatrien. Han mente nemlig at det var behov for én. Den ene psykologen, og vi får tro at det var tale om en *hel* stilling, skulle drive med testing. Også dette har vist seg å være en beskjeden spådom, for å si det mildt – i dag må det være mange hundre. Akkurat når det gjelder psykologi, så er det sikkert noen som har ment at det bare er et tidsspørsmål før psykologer kan se rett gjennom folk hva de tenker. Eller rettere sagt: Mange mente jo før i tiden at de faktisk kunne det, riktig nok uten å spesifisere hvordan det var mulig. Når etterspørselen etter psykologer har økt, så er det neppe på grunn av denne egenskapen, som før øvrig neppe finnes mer blant psykologer enn blant andre mennesker som har et minimum av sosial erfaring. Hvis psykologer hadde kunnet slikt, så hadde jeg ikke turt å tenke på etterspørselen.

På 1890-tallet var det noen som så for seg at jakt ville arte seg slik i år 2000.

Hvis jeg skal vende tilbake til det som *ikke* fungerer, eller som dør, så kan dette også skyldes at organisasjonen ikke lenger fungerer som den skal. Det oppstår personstrider og maktkamper, og uenighet om hva organisasjonen skal drive med. Dette gjelder alt fra musikkgrupper til foreninger og partier, og resulterer i rene nedleggelse, eller i splittelser der summen av delene gjerne blir mindre enn den opprinnelige helheten. Delingen av partiet Venstre i 1972 var ingen stor suksess, og selv etter at Venstre ble ett igjen, så har det vel gått så som så. Noen organisasjoner er avhengige av ildsjeler, og dør ut fordi disse går lei, ikke orker mer eller hva det skulle være. Maran Ata ble ikke helt det samme etter at Aage Samuelson ble syk og gammel, og gikk bort. Når det er slike årsaker til at organisasjoner svinner, så vil behovet ofte forbli det samme for det som organisasjonen har drevet med, og ”markedet” vil som regel bli overtatt av andre. Den enes død, den andres brød, vel og merke når det finnes andre som er interessert i å drive med det samme, eller ”fille hullet”. Når det gjelder mer idealistiske organisasjoner, så er jo ikke det alltid tilfelle. Det har gjerne sammenheng med at ”belønningen” er uklar eller tynn, slik det ofte er med idealisme.

Butikk i Knapper i Nord-Odal som må ha vært nedlagt i 30 år. Da den ble nedlagt, sto nok andre klare til å ta over kundene. Slik er det ikke alltid med idealistiske foreninger.

Mange NAFO-lokallag har gått nedennom og hjem av slike grunner. Utenom Glåmdal og Nes-laget er det vel bare Østfold og til dels Rogaland som har en viss aktivitet, men hos sistnevnte er aktiviteten mindre enn i glansdagene på 1990-tallet. Mange NAFO-lokallag har rett og slett vært for skjøre. Et fåtall personer har startet opp, og kanskje hatt en del vyer. Men plattformen har vært for svak: Det har ikke vært klare tanker om hva virksomheten skal gå ut på, og det har vært for få ressurspersoner å spille på. Stort sett har lokallagene drevet på skoeskenivå. I det hele tatt har *de aller fleste* lokallagene hatt de fleste kjennetegn på en organisasjon som ikke er liv laga, og som allerede i oppstarten er dømt til en snarlig død. Det er for så vidt et tankekors: Lokallagsvirksomhet har vært ansett som viktig av ”stor-NAFO”. Da er det kanskje en smule merkelig at man har hatt så lite tanker om hva som skal til for å drive lokallag, og ikke har vært mer aktive med å hjelpe dem i gang og med å holde koken. Jeg vet ikke om at det er utarbeidet noe materiell eller lignende som kan være en veileder for

de som vil starte, og drive, lokallag. Jeg er klar over at NAFOs ressurser er begrenset, men at dette har vært så lite diskutert og påaktet, kan virke litt underlig. Vi er jo fæle til å snakke om betingelser for atferd. Å drive lokallag er vel i høyeste grad atferd, så det skulle jo ikke mangle på ekspertise.

Med Glåmdal og Nes lokallag av NAFO er det noe helt annet. Dette har vist seg som en forbausende livskraftig organisasjon. Ikke minst har den hatt en veldig stabil drift i løpet av de ti årene som den har eksistert. Hva kan grunner til dette være? Jeg skal prøve meg på en liten "analyse".

Fra starten var det den nødvendige "draiven". Mange nok var tilstrekkelig interesserte i atferdsanalyse, og mente noe med å starte laget. De "brant" for saken. Kanskje hadde de også sett et behov, ikke minst ved å ha sett seg lei på hva som ofte ble tilbudt av hjelpeinstanser, og sett at det trengtes et alternativ?

Flere hadde erfaring fra organisasjoner, eller hadde de rette egenskapene for å sette seg inn hva som skal til for å drive en slik organisasjon. De hadde vært ute en vinternatt før, og visste hva det krevde. Slikt forebygger selvfølgelig at initiativer bare blir et blaff, eller at det blir "opp som en løve og ned som en fell".

De var mange nok. Ingen ildsjeler har måttet slite seg ut, og har sluppet å gå lei. Det har til og med vært en betydelig rotasjon på hvem som har sittet i styret. En annen Nils-Fredrik Nielsen-tristesse, "Han meldte seg som ufrivillig", har vært lite aktuell. I den innerste krets, og i den litt ytre, har det også vært personer som har stilt opp faglig ut fra det som kan kalles en dugnadsånd. Det siste har nok sammenheng med at disse har opplevd å være en del av et fellesskap. I tillegg gir det mening å bidra til noe som en *seriøs* forening driver med.

Forsterkerne for å jobbe i lokallaget har vært fornuftige og tilstrekkelige. Her har det blitt loddet ut turer til NAFO-seminaret, rett og slett en genial premie. Med jevne mellomrom har det vært festligheter. Lokallaget har "sponset" egne fester, men ikke på en måte som har hatt preg av privilegier à la østeuropeiske partitopper. Jeg er også trygg på at forekomsten av ubehag og straff har vært minimal. Folk har rett og slett hatt sosiale egenskaper som har vært gull verd. Det hjelper å være grei og huggal. Jeg kjenner ikke til noen sykofanter i lokallagets rekker.

Neppe en scene fra et av lokallagets styremøter.

Virksomheten har vært *relevant*. Med dette mener jeg at de har truffet godt med arrangementene, som jevnt over har hatt god oppslutning. I den forbindelse har det vært veldig verdifullt at folk i lokallaget har hatt realistiske forventninger – de vet liksom at folk kan ha annet å gjøre en onsdagskveld, og at de ikke bor i landets tettest befolkede område. De har hatt god sans for å satse på de viktigste klientgruppene, med noen riktige forsøk på å utvide grunnlaget.

Da har det nok vært mer av dette, det vil si positiv forsterkning. Riktig nok er det en rotte som får pellets. Forsterkning i lokallagets rekker har formodentlig vært litt mer avansert.

Virksomheten har også vært *optimal*. Det betyr at arrangementene ikke har vært hyppigere enn at folk har hatt overskudd til å gå på neste oppgave. Igjen tyder det på fornuft og erfaring, det vil si at gjengen i utgangspunktet har de rette egenskaper for å drive en organisasjon.

For å vende litt tilbake til årsaker til at ting kan gå dukken, så er en ”felles sak”, eller for den saks skyld en ”felles fiende”, ikke nok til å bevare et fellesskap over tid. Historien er full av eksempler på at det overhodet ikke er noen garanti mot konflikter, splittelser og brudd. Mange har vært hjertens enige i sak, men har ikke tålt hverandre, og har hatt vidt forskjellige syn på drift og lignende. Historien også full av eksempler på at kravene til å oppfatte noe som en ”felles sak” kan være svært store: Ørsmå uenigheter oppfattes lett som uforenlige motsetninger, og har ofte ført til uløselige konflikter. Ikke minst gjelder dette de som skal tolke en eller annen politisk eller religiøs skrift. Folk i lokallaget har vært pragmatiske, og har heller ikke gått i den fellen som mange andre atferdsanalytikere har gått i, nemlig å krangle om teoretiske bagateller som bør være uinteressante i alle fall i praktiske sammenhenger. Det har det faktisk vært mange nok andre atferdsanalytikere som har gjort – atferdsanalyse er langt fra fri for ”skrifttolkning”. Mange gode atferdsanalytikere har ødelagt for seg selv og andre ved å tulle seg bort i teori som har hatt liten praktisk betydning: Mens kognitiv atferdsterapi ble utviklet, kranglet atferdsanalytikere om private hendelsers årsaksstatus. Hvis noen ikke forstår hva dét betyr, så illustrerer det nettopp mitt poeng. For å sitere Winston Churchill: ”Når akademikere krangler, så er det fordi det de driver med, betyr så lite”.

Også en siste ting er brennsikkert: Hvis lokallaget dør ut, så er det ikke fordi behovet for atferdsanalyse blir borte. Nok en tristesse er med andre ord uaktuell, nemlig den om at ”Fremtiden sto for ham som en mur av muligheter”.

Hva med framtiden? Eksistensberettigelsen vil være den samme. Når det gjelder formål, form og drift, så tror jeg faktisk at det er lurt å holde fram som det er stevnet. Hvis laget skal ekspandere, så bør det skje i form av en naturlig vekst. Å sette seg høye mål har lite for seg. Dét vil lett være å ta seg vann over hodet. Vi er ganske lykkelige som små, og det er nok den eneste måten vi kan være lykkelige på. Tilknytningen til NAFO har vært diskutert litt. Jeg er blant dem som mener at det er litt søkt å snakke om at *NAFO*-lokallag, når Glåmdal og Nes nesten er den eneste lille flekken på norgeskartet som dekkes av et lokallag. Men la gå. Vi vil nok bestå som et *NAFO*-lokallag.

Boken *Tillitsmannen* fra 1930, av vår mangeårige statsminister Einar Gerhardsen (1897–1987), hadde stor betydning for oppbygging av arbeiderbevegelsen og Arbeiderpartiet. Noe slikt kunne *NAFO* trengt!

Legg ellers merke til at jeg knapt har brukt et eneste fagbegrep i min ”analyse” av lokallaget. Det er bare nok et eksempel på en av mine store kjepphester: Atferdsanalytiske begreper, som alle andre psykologiske begreper, omfatter fenomener som alle kan observere og beskrive. Da kan vi også beskrive forholdet mellom dem, og hva som påvirker dem, ved hjelp av dagligtale. Dét er nok ganske i lokallagets praktiske ånd.

Da vil jeg avslutte denne BBC-en med å gratulere lokallaget med tiårsdagen, i vissheten om at framtiden vil bli minst like lys.

18. januar 2013

Børge Holden